

MIRA T. LI

SVE JE

OVDE

DIVNO

Prevela
Branislava Radević-Stojiljković

■ Laguna ■

Naslov originala

Mira T. Lee

EVERYTHING HERE IS BEAUTIFUL

Copyright © 2018 by Mira T. Lee

First published by Pamela Dorman / Penguin Book

Translation rights arranged by Writter's House, LLC.

All rights reserved.

Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Porodicama

Empatija: zato što je ljudskim bićima zajednička emocija, pa smo u stanju da premostimo ogromne razlike u proživljenom jedino kroz ono što osećamo. Budimo ponizni pred saznanjem da nikad ne možemo u potpunosti razumeti unutrašnji život drugih – ali i dalje treba da nam je do njih stalo.

Sadržaj

<i>Prolog</i>	11
-------------------------	----

PRVI DEO

1. Miranda	15
2. Manuel.	61
3. Krout siks	116
4. Lusija	179

DRUGI DEO

5. Lusija	247
6. Manuel.	315
7. Miranda	337
8. Manuel.	348

TREĆI DEO

9. Jona	373
10. Mejer, Minesota	388

ČETVRTI DEO

Epilog: Miranda. 403

Izjave zahvalnosti 417

O autorki. 419

Prolog

Letnji dan u Nju Džerziju. Kuća s dvorištem. Mlađa, četvorogodišnjakinja, voli da se nasloni leđima na sedište ljuđaške i posmatra svet naopačke. Stopalima se vrti ukruđ sve dok se čelična užad ne uviju. Onda se ritne nogama. Ljuđaška se zavrti. Sviđa joj se vrtoglavica koju to izaziva.

Starija, jedanaestogodišnjakinja, secka đumbir i mladi luk, stavlja pirinač. Iznosi na sto tanjirić s rotkvicama iz turšije.

Rano je jutro. Majka im još spava. Ponedjeljom i četvrtkom pohađa večernje časove na lokalnom koledžu. Petkom dokasno radi u knjigovodstvenoj kancelariji. „Još godinu dana“, kaže, mada je to i ranije obećala. Prešla je dug put otkad joj je muž umro, pa je bila primorana da sama dođe u Ameriku. Majka će uskoro polagati ispit iz statistike. „Odlična profesija“, ponosno govori devojčicama. One pak znaju samo to da je posredi mnogo matematike.

Starija seda za kuhinjski sto. Otvara limenu kutiju s vodenim bojama. Slika hitrim, skladnim potezima. Danas će

pokušati da naslika mrtvu prirodu, onu činiju s breskvama, ili vazu s belim radama ubranim u bašti. Dopada joj se osećaj usredsređenosti. Kad ostatak sveta nestane.

„Dži! Dođi da vidiš!“, doziva je sestra spolja.

Starija ne podiže pogled.

„Dođi, našla sam nešto!“

Spušta četkicu, izlazi u dvorište. Za njom se s treskom zatvaraju vrata s mrežicom.

„Vidiš li, Dži? Eno tamo.“

U uglu pored ograde. Vlažna trava joj golica tabane. Mlađa joj pokazuje nešto u donjim granama drveta drena.

„To je paukova mreža, Mej-Mej. Vidiš kako su niti rastegnute od ove do one grane?“

Ovo je njihovo prvo leto u Nju Džerziju. Njihova prva kuća s dvorištem. Prethodno su živele u suterenu Trećeg Strica u Tenesiju.

Mlađa je razrogačila oči.

„Ne brini, Mej. Ne treba da se plašiš. Pauci te neće povrediti. Oni hvataju muve, komarce i razne druge insekte. Vidiš tu mrežu? Pauk je ispreda od svile iz svoga tela. Lepljiva je. Buba se uhvati u te niti i pauk je pojede. Isisa joj krv.“

Mlađa klima glavom, razmišlja o tom podatku. Starija se okreće da pođe nazad, u kuću.

„Ali...“

Starija je nestrpljiva, mada ne zna zašto. „Šta je, Mej?“

Sestra joj opet pokazuje prstom paukovu mrežu. Ona se presijava na suncu. Hvata jutarnju svetlost.

„Gledaj, Dži. Vidiš? Lepa je.“

Prvi deo

Miranda

Lusija je rekla da će se udati za jednorukog ruskog Jevrejina. To me je zaprepastilo, ta vest, pošto sam ga prethodno srela samo jednom, nakratko, kad sam bila u gradu radi sastanka s dva zdepasta ali zgodna advokata. Zvao se Jona. Posedovao je radnju sa zdravom hranom u Ist Vilidžu, malo dalje od salona za tetoviranje, preko puta *Siti videa*, odmah pored poljskog restorana, u prizemlju trospratne stambene zgrade sa stanovima, kazala je Lusija, u stanu iznajmljenom od japija, koji će uskoro preuzeti čitav kraj. Ponudio mi je čaj pa sam izabrala od nane, a on se žurno kretao po prostoriji, sitnio blitvu i kelj u bučnom, industrijskom blenderu, uzvikivao naređenja nećacima, ili su mu možda bili dalji rođaci (nikad nisam utvrdila, bilo ih je tako mnogo), jer su sporo i bezvoljno istovarivali organske proizvode iz kamiona sa isporukom. Često je vikao. Pomislila sam: ovaj Jona je prilično grub čovek.

Izbrisao je prašinu sa vina, oprao džogerom pod, dodao na police nova pakovanja suvih smokava i bobica godži i grickalica sa ženšenom. Videla sam da je preduzimljiv, kao svi doseljenici rešen da se obogati. Lusija je kazala da igra šah. Nisam znala da i moja sestra igra šah, mada je kao dete bila vešta u sklapanju slagalica. Ni Jona mi nije izgledao kao čovek koji igra šah, niti pak kao čovek koji pije organsko vino bez sulfita ili jede godži bobice. Ali kao što kažu – ljubav je slepa. I ja ne bih zavidela sestri na ljubavi, niti bilo kome drugom, čak ni onima koji puše, ni onim muškarcima koji izgledaju neuredno čak i sveže okupani i koji ostavljaju gaće na podu kupatila. Priznajem da sam se uznemirila, da me je podilazila jeza od njegove veštačke ruke, koju je ponekad stavljao, mada sam je češće viđala samu na stolici.

Lusija ga je dovela u posetu našoj majci, koja je bila na umoru. Majka je sedela u zelenoj fotelji od antilopa, sa zavaljenim naslonom i tabureom, umotana u pamučnu ćebad, i gledala video-snimak *Tri tenora*, koji smo joj poklonile prethodne godine. Dugim pogledom je osmotrila tog čoveka – njegova radnička ramena, vilicu s tamnom strnjikom brade, širok, spljošten nos. Njen Joni ima suštinu patka, govorila je Lusija (od mилоšte), ili možda kljunara, mada nikad nijednog nije videla u prirodi. Moja sestra je volela da određuje životinjsku ili povrćnu suštinu kod ljudi. Štaviše, obično je bila u pravu.

Majka se trglala kad joj je pogled pao na njegovu levu ruku, svetle boje breskve, koja se nije slagala sa njegovim ostalim delovima. „Šta vam se desilo s rukom?“, upitala je.

„Nezgoda, kad sam imao dvadeset jednu.“ Rekao je to tiho, ali bez ikakvog stida.

„U Sovjetskom Savezu?“

„U Izraelu. Tamo sam se preselio kao tinejdžer.“

„Razvedeni ste“, kazala je trudeći se da mu pročita misli u žmirkavim plavosivim očima. Zapitala sam se da li ga je Lusija upozorila da nam je majka takva. Zapitala sam se šta je rečeno, a šta prećutano kad su njih dvoje razmenjivali priče o svom životu uz šah, uz vino. Poželela sam da kažem tom čoveku: *Zar stvarno misliš da sad poznaješ našu Lusiju?*

„Trinaest godina“, rekao je. „Razveden sam trinaest godina.“ Majka se ponovo trгла, možda i od bola u crevima, ili u kostima, ili u grudima.

„Vi ste Jevrejin“, kazala je. „Jevreji su tako agresivni. Imate li dece?“

„Dvoje“, odgovorio je. „S majkom su, u Izraelu.“

Na pomen druge žene, naša majka je pljunula. Nekad bi, pretpostavljam, želela da čuje više, na primer čime se on bavi, ili koliko su mu stara deca, ili kako se zovu. I da li sviraju neki muzički instrument, a mi bismo njemu mogli da kažemo da je Lusija već sa tri godine umela da odrecituje dvadeset kineskih pesama, ili da je bila zaista darovita violinistkinja, ili da je sa šest godina imala strašan meningitis i jedva preživela.

„Zašto ste se razveli?“, upitala je.

„Venčali smo se suviše mladi“, odgovorio je. Koža lica mu je izgledala kao da visi s jagodica. Kao pas baset, rekla sam kasnije Lusiji.

„Takav je život“, rekao je našoj majci.

Nije delovala naročito zadovoljno njegovim odgovorom, mada je klimnula glavom i teško uzdahnula. „Vodi računa o mojoj kćeri“, kazala je.

Ali nije gledala u njega. Gledala je u mene.

Onda je zaspala. Nakon dve nedelje, više je nije bilo.

„Tri gomile“, kazala je Lusija. „Sve na tri gomile.“

Zadržati. Dati Vojsci spasa. Baciti u đubre.

Takva nam je bila strategija pred zadatkom da prodamo kuću u Nju Džerziju, kao što je bilo navedeno u majčinom testamentu (dom našeg detinjstva, pokvaren smrću, sad „zloslutan“). I tako smo razvrstavale vatrostalne keramičke posude, i račune za gas i soja-sos, i posude za led, i krpene lutke, i baštenska creva za polivanje, i klupko vunice, i tiganje, i slikovnice Morisa Sendaka, i posteljine za bračni krevet s izbledelim jastučnicama sa slikom Regedi En i Endija*. Zadržati. Baciti u đubre. Zadržati. Zadržati. Dati Vojsci spasa. Baciti u đubre. A kad smo stigle do mamine sobe, sveta tišina, kao da potvrđuje konačnost tog svetog čina remećenja koje smo preduzele. Pisači sto za kojim je radila, olovka pri ruci; ukrasni jastučići koje je Lusija jedne godine šila na časovima domaćinstva; prenosivi radio-aparat; časovnik; primerak *Riders dajdzesta*; krevet u kom je ležala vezana za infuziju morfijuma, sklopljenih očiju, čuteći, tela konačno opuštenog.

„Modna revija?“, prošaptala je Lusija.

„Pa...“ Što da ne?

Zavirile smo u ormar, isti onaj koji smo često pretresale kao nestašna deca. Odabrale smo dve stare pamučne letnje haljine, jednu sa talasastim, a drugu sa cikcak prugama. „Zavrti se!“, rekla je Lusija. „I ti“, kazala sam ja, pa su nam se skuti haljina istovremeno naduvali, kao lale okrenute naopačke.

* Popularni likovi krpene lutke En i njenog brata Endija, autorke Patriše Hol. (Prim. prev.)

Briznule smo u plač. Dvanaest ciklusa hemoterapije, tri operacije, tri puta zračenje, dva eksperimentalna klinička tretmana, tri remisije, četiri recidiva, preko devet tegobnih godina – pa ipak, neopozivo mamino odsustvo za nas je i dalje bilo šok.

Radile smo dokasno. U dva ujutru, odlučile smo da mesimo kolače. Odvrnule smo na najjače *Abu*, i *Blondi*, i *Rolingtonse*, pevale u oblaku brašna i šećera. „Bademi!“, rekla je Lusija. „Trebaju nam bademi!“ Kineski keksi s bademima bili su mamini omiljeni, pa smo spustile varjače i odvezle se do apoteke koja radi non-stop, da kupimo bademe.

Bićemo cimerke jednoga dana u staračkom domu! Bićemo džandrljive, i igraćemo bridž, i žaliti se bolničarkama na hemoroide. Ha-ha, kad tebi bude osamdeset, ja ću imati samo sedamdeset tri!

Nema sumnje da nas je žalost ošamutila. Kasni sati. Umor. Ali tako je kad si s Lusijom.

Zaspale smo u dnevnoj sobi, kuća je mirisala toplo, na puter, u obraze nam se utisnulo tkanje jastuka, nalik baki-nom kolaču. A onda je došlo jutro. A s njim je došao Jona, džinovskim iznajmljenim kamionom koji je urlao na kućnom prilazu.

Venčali su se brzo, u opštini. Lusija je bila u majici bez ruka-
va sa šljokicama, i ružičastom biciklističkom šortsu, i sa sre-
brnim alkama u ušima. Sva je blistala, prava nevesta. Jona
je bio u svojim najboljim platnenim pantalonama, izgu-
žvanoj beloј košulji i sa jarkocrvenom kravatom. Pomisli-
la sam: *Evo* za koga mi se sestra udaje: za muškarca boje
močе od pečenja, bez jednog uda i s kravatom boje sosa za
špagete. Nikad nisam očekivala da mi se sestra uda za kon-
vencionalnijeg čoveka, niti za Kineza, a ni za visokoobra-
zovanog muškarca s besprekornom biografijom. Lusija se u
srednjoj školi zabavljala s jednim Grkom, odabrala je Nju-
jorški univerzitet radije nego Kornel, odbacila je matema-
tiku i prirodne nauke u korist engleske književnosti, sve na
zaprepašćenje naše majke. I dok su njene kolegice u stu-
dentskom domu bile zaokupljene sve samim čvrstim veza-
ma, Lusija je upoznala bubnjara blagog glasa, koji je s još
četiri muzičara živео u kraju Tribeka, i odbacila violinu da
bi svirala električnu bas-gitaru. Otkrila je kod sebe i želju za
putovanjima, odrekla se klimatizovanih kancelarija i kosti-
mâ, na šta smo i našа majka i ja bile navikle, da bi predava-
la engleski u Ekvadoru, bila privatna nastavnica u Brazilu,
volontirala u sirotištu u Boliviji. U ranim dvadesetim godi-
nama života radila je kao putopisac za jednu malu, tek osno-
vanu firmu, a onda se vratila da studira novinarstvo. Sad je
pisala članke na razne teme za neke novine u Kvinsu – što

je, pretpostavljam, bila najbolja mogućnost jer je tamo bila u prijateljskim odnosima sa halal mesarima, egipatskim berberima, salvadorskim kuvarima i starim kineskim trgovcima koji prodaju pseće penise i egzotične pečurke po ceni od šeststo dolara za pola kilograma.

Ali ovo nisam ni slutila.

Jona je bio sav ozaren, pravi mladoženja. Blistalo mu je čitavo široko pačje lice, i čupave obrve, i male klempave uši. „Slikaj nas sad!“, viknuo je, a ja sam ga gledala kroz kvadratni prozorčić svog foto-aparata, pokušavajući da vidim šta Lusija vidi, i da, bio je robustan, snažan, muževan. Privlačan, moglo bi se reći. Nikad nisam pomišljala da će se Lusija udati pre mene. Najзад, mlađa je sedam godina. Moja *mej-mej*.

Potpisali su predbračni ugovor, na moje insistiranje. Nisam mislila da se Jona ženi zbog novca moje majke (što nije neko bogatstvo, ali je daleko od skromne sume), niti zbog Lusijinog američkog državljanstva, ali osećala sam da je moja zabrinutost razborita. „Slikaj još!“, rekao je. Nije mi se dopadalo što često govori u imperativu, mada sam shvatala da mu engleski nije maternji jezik. To nam je bilo zajedničko. Zaista sam se trudila da mi se sviđi, jesam stvarno.

Posle dvominutne ceremonije, žestoko me je zagrlio, jak kao medved. „*Sestro!*“, rekao je. „*Aćoti! Ermana! Švester! Bel ser!*“*

„*Dži*“, kazala je Lusija.

„*Dži-jea!*“, kazao je on sa zadivljujuće tačnom intonacijom na kraju rečenice. Smejao se grohotom. To mi se sviđalo kod njega. Onda je podigao Lusiju jednom rukom i poneo je niz sedam redova stepenica, napolje na trg, gde su plesali prolećni cvetovi i cvrkutale ptice pevačice i samo što se nije

* „Sestro“, na jidišu, španskom, nemačkom i francuskom. (Prim. prev.)

pojavila i duga, baš kako treba. Vrteo ju je i vrteo, a Lusija je oduševljeno cičala, raširenih ruku, zabačene glave, s kosom očišanom u paž i špicastom bradom na blesku sunčevih zraka. „Moja žena, ona je leeeepaaaa“, pevao je, a Lusiji su oči blistale s takvom jasnoćom da su se čak i moje najskriivenije brige razile kao jutarnja magla. Bili su zaljubljeni. I naša majka je, bila sam ubeđena, to jasno videla, tamo gde se nalazila, ma gde to bilo, odakle mrtvi vide žive.

Srdačno me je primio u njihov dom. Bio je skućen: dvosobni stan uz kuhinju prodavnice zdrave hrane. Mirisao je na cigarete. U spavaćoj sobi bez prozora, četiri crnobela monitora video-nadzora stajala su na velikom čeličnom radnom stolu, pretrpanom plastičnim čašama, i pepeljarama, i ekserima, i daljinskim upravljačima, i gomilama Lusijine devojčke odeće malih brojeva. Lusija je njihov bračni krevet ukrasila jastučićima neobičnih oblika – deteline, srca, žabe i banane. Volela je da leži na njemu, gricka pita čips ili perece s prelivom od jogurta, i da gleda šta se dešava u radnji. „Tu me je prvi put video kako jedem makadamiju“, kazala je sanjalački, pokazujući prstom na ekranu velike konzerve s tim orasima.

U dnevnoj sobi, na podu je ležao madrac za dvoje. Služio je kao krevet Joninim nećakama i nećacima u gostima, ili rođacima ili ujacima i stričevima, ko god je bio u prolazu. Lusija je volela tu gužvu, tu haotičnu, hostelsku atmosferu stana. Zvala ga je „organski kibuc“. A sad je to bio i njen dom.

„Veruješ li u ’živeli su srećno do kraja života?’“, pitala me je jednoga dana dok smo pijuckale čaj od nane iz plastičnih čaša. Setila sam se užtogljenog profesora umetnosti s kojim sam malo pre toga izlazila šest nedelja, i preko volje osetila trzaj obrve. Neznatan ali zapažen, jer Lusija primećuje takve stvari.

„O, Dži.“ Uzdahnula je. „Mogla bi bar da *pokušaš* da veruješ.“ Pružila je ruke da me zagrli, potapše po glavi, kao što je činila kad je bila dete.

Te noći sam ležala na onom madracu za dvoje i slušala kako njih dvoje dahću i stenju, guču i jebu se kao zečevi. Moja sestra je sad i zvanično udata. Supruga. Sinulo mi je to iznenada, kao neki tup unutrašnji bol – nikad nisam bila usamljenija.

Jona je bio štedljiv; majci bi se to dopalo. Svake druge nedelje dovlačio je nameštaj sa bliskoistočne buvlje pijace na uglu Dvanaeste i Be. „Slušaj“, rekao bi. Uvek je tako govorio: „Slušaj. Da ti kažem nešto. Japiji vole ovakve stvari. Znaš koliko ovo košta?“

Pogledala sam prostirku od mohera, metar i po sa metar.

„Dvadeset dolara!“, rekao je. „U radnji s polovnom robom platiš dvesta; a ovu lepo očistiš i bude savršena.“

„Savršeno!“, kazala je Lusija.

Ofarbala je klupu ispred radnje u trešnja-crveno. Kupila je dvanaest naizgled tropskih biljaka da ukrasi prostor što je služio kao kafe, koji su malo pre toga proširili kako bi dodali bar sa salatama i finim supama, i sad su svi likovi iz kraja dolazili da se druže u toj urbanoj oazi sa aurom ogoljenih cigala, da se opuste uz trip-hop ili uz Mobija ili Elu Fiddžerald (Lusija je odmah izjavila da joj je sve to omiljena muzika), dok bi mladi sedeli šćućureni nad šejkovima od sojinog mleka, uglavnom hipsterke lezbijke ili studenti drame ili ambiciozni aktivisti za zaštitu životne sredine.

Ne mogu da kažem da mi se naročito sviđalo kako se moja sestra ponašala uz svoga muža, niti način na kojoj on njoj obraćao, kao da je dete. „Lusi Guuuusiiii“, govorio je (celoga

života je mrzela taj nadimak), „napravio sam ti najdraže jelo na svetuuuu... šakšuku!“

Šakšuku?

Lusija je volela mamina rebarca – da, ona meka svinjska rebarca preko noći marinirana u medu, belom luku i prahu od pet začina. „Volim te, Lusi Gusi“, rekao je, stavljajući joj u usta rovito jaje i paradajz. Držao se košer ishrane. Naša majka bi se razočarala; ne bi imala poverenja u odraslog muškarca koji je robustan kao nosorog, a jede kao ptica.

Ali sviđalo mi se kako se trudi oko mušterija: „*Ola!*“* Huanu Karlosu, gitaristi Kolumbijcu, „*Guten morgen!*“** Mikaelu, „*Konićiva!*“*** gospođi Sato, „Čau-čau!“ dugodlakom pomerancu gospođe Sato. Ljudi su ga voleli. Voleli su da svrate u njegovu radnju da procaskaju malo. Lusija mi je posle rekla: „Joni ne ume da čita i piše na engleskom.“

„Molim?“, kazala sam. „Kako to misliš?“

Lusija je slegla ramenima. To me je rastužilo jer je moja sestra oduvek volela reči – njihov zvuk, ritam, raspoloženja koja izazivaju. Kao dete, satima je sedela na klozetskoj šolji s rečnikom na krilu i zaokruživala omiljene reči tupom crvenom olovkom.

„Ali kako vodi radnju?“, upitala sam.

„Ima poslovne partnere, *rođake*“, odgovorila je. „Stric Leo vodi knjige. Rođaka Ebi vodi narudžbine. Joni upravlja radnicima. On je *zadužen za ljude*.“ Ona bi ga naučila kad bi hteo da uči. Potom je kazala da možda nije hteo da nauči.

„Ali piše i čita hebrejski“, kazala sam.

* Šp.: *Hola* – zdravo. (Prim. prev.)

** Nem.: Dobro jutro. (Prim. prev.)

*** Jap.: Dobro veče. (Prim. prev.)

„Ponekad.“ Opet je slegla ramenima. „Znaš li koliko reči dnevno ja napišem?“ Izvadila je veliku reportersku svesku sa spiralom i listala stranicu za stranicom besprekorno urednih beležaka i spiskova. „Sve zapisujem.“

„Pa?“, odvrtila sam.

„Juče je Joni zapisao šest hebrejskih reči.“

„Šest reči?“, kazala sam. Nisam razumela. Onda sam se zabrinula za nju. Upela sam se da protumačim i njen sitan rukopis i njeno lice.

„Šest reči“, kazala je. „Nekim danima jednu. Nekima nijednu.“

„Pa šta?“, upitala sam.

„Možeš li da zamisliš?“, kazala je. „On sve organizuje u svom *mozgu*.“

Da, to je bila prava Lusija.

Pronašla je nekog advokata za iseljenička pitanja, popunjavala formular za formularom, sve u dva primerka, skupila je potpise lezbijki vlasnica salona za tetoviranje, menažera u video-klubu, kuvara Poljaka iz susednog restorana, i u roku od šest meseci Jona je postao ponosni vlasnik zelene karte. Lusija je umela da bude tako sposobna; efikasna kao naša majka. A onda je rešila da mu pomogne da ostavi pušenje. Donosila je kući pamflete i glasno mu ih čitala, upisivala ga u grupe za podršku, kupovala nikotinsku žvakaću gumu, skrivala mu pepeljare, a onda i kutije crvenog marlbora (dok ne počne da urla), i terala ga da gleda video-snimke pocrnelih, rakom zahvaćenih pluća. Osluškivala je njegov kašalj, a kad nije prestao da kašlje četiri nedelje, naterala ga je da ode kod lekara, prvi put za deset godina.

Te zime je madrac za dvoje zauzimao Čaka, sin najbolje prijateljice Jonine tetke, tek pristigao iz Haife, pa sam stoga, kad sam došla u grad radi poslovnog sastanka, predložila da prenoćim kod drugarice, ali Jona je huktao: *Koješta!* On je prešao na dugačku tapaciranu klupu u kafeu da bih ja spavala s mojom sestrom, pa sam mu zahvalila i trudila se da ne obraćam pažnju na cigaretama progorele rupice na posteljini. Lusija i ja smo ležale budne, poduprte jastucima, grickale korpice s jajima i pogačice s ananasom iz naše omiljene kineske pekare u Mot stritu, gledajući jednu za drugom epizode serije *Seks i grad* (Lusija mi ih je verno snimala na video-trake). Ujutru smo gledale kako Čaka secka celer i flertuje s kasirkom Noemi, prsatom novom devojkom iz Portorika, koja je nosila tesne majice s rukavima što prekrivaju samo ramena. „Velika danska doga“, kazala je Lusija pokazujući prstom monitor bezbednosne kamere broj dva. „Tako je“, odvrtila sam posmatrajući Čaku kako rukuje nožem i graciozno pokreće udove. „Kakav lepota“, kazala je Lusija. „Pogledaj te oči.“ „Pazi se, devojče“, odvrtila sam. „Aaaaijaaa“, kazala je Lusija. Pa smo se smejale.

Zamolila me je da odvedem Jonu kod lekara. Ona je imala zakazan intervju s jednim uglednim gastronomskim kritičarem u *Astoriji* (za koji se šepurila u vintidž cipelama meri džejn, od crvene kože). Joni mrzi doktore, rekla je. Našla mu je jednu lekarku koja govori hebrejski, a ordinacija joj je samo šest blokova dalje. To me je dirnulo. Ne pamtim da je moja sestra ikad bila tako brižna.

Toga jutra mi je skuvao čaj od nane. „Šakšuka?“, kazao je. „Oh, ne“, odvrtila sam, „ne treba, hvala.“

Doneo mi je komad veganskog kuglofa s čokoladom i narandžom. „Lusin omiljeni“, rekao je. Probala sam, kolač je bio iznenađujuće vlažan. To je možda bilo prvi put da sam

sama s njim. Hodali smo brzo, nismo mnogo govorili, ali je zato, primetivši veliki stari kasetofon pored kontejnera, izvuкао džepni nožić i izvadio baterije, jednu bacio na pločnik. „Ne odskake, vidiš?“, rekao je. „Ova je dobra.“ „Mogao bi sve da uzmeš“, predložila sam. „Ma ne“, odgovorio je. „Imam kasetofon. Bolji od ovoga.“

U doktorovoj kancelariji, sekretarica mu je dala tablu sa štipaljkom punu formulara. On ih je pružio meni. „Molim te“, rekao je (tiho ali bez stida). „Ime“, kazala sam. „Datum rođenja. Simptomi“, kazala sam. „Porodična medicinska istorija. Štriklirati sve relevantno.“ Toga dana sam saznala da je Jonin otac umro od raka pluća kad mu je bilo četrdeset pet godina. U Joninim godinama.

I naša majka je umrla od raka pluća, mada je pušila samo dva meseca, davno, kad smo se tek doselili iz Šangaja u Tene-si. Lusija nikad nije saznala kako je to biti u kući Trećeg Strica i nemati kud, biti proterana u suteran, u kojem mama povraća jer smrdi na prljave noge. Moja sestra je bila beba sklona grčevima, vrištala je, crvenog lica – da bih je smirila, agresivno sam i glasno pevala kineske uspavanke, ili muzičku temu iz *Popaja*, ili jednu staru južnjačku duhovnu pesmu koju sam naučila u školi i koja mi je kao detetu zvučala veoma čudno:

*Jezekilj je skupljao suve kosti,
Jezekilj je skupljao suve kosti,
Jezekilj u Dolini suvih kostiju,
Čujte sad reč Gospoda!*

Nikad nisam čula Gospoda da je i reč prozborio, ali jedna devojčica iz škole mi je rekla da ću, ako Mu se budem molila, možda dobiti ono što želim. I tako sam Mu se molila da satre

Trećeg Strica kako više ne bi vikao i psovao nas, ni vređao mamu da ne ume da kuva, ni bacao posuđe niz stepenice, kad je beba plakala. Tih godina su usne naše majke bile stisnute u tanku crtu. Svakog jutra sam bivala pozvana gore, u sobu Trećeg Strica, da mu operem noge i istrljam čukljeve tigrovom mašću; svako popodne bih dotrčala kući iz škole i brzo uradila domaće zadatke, da bih mogla da čuvam Lusiju dok je majka u večernjoj školi. *Ma, zašto smo morale da dođemo u Ameriku? Aija, nu-er, veoma komplikovano. Porodične stvari. Tvoj ba je mislio da je to dobra ideja.* Ali naš otac je šest meseci pre toga poginuo u saobraćajnoj nesreći dok smo još bili u Kini. Nisam razumela porodične stvari. Dan za danom, sedela sam sama u školskoj kantini i štrpkala pirinač iz svoje termos kutije, plašeći se da podignem pogled. Tek nakon osamnaest meseci, na likovnoj sekciji ću upoznati jednu devojčicu koja će deliti sa mnom svoje ganc nove uljane paste, a onda i svoj mančmelou, koja će me čak pozvati svojoj kući da mi pokaže svoj fen za kosu marke vidal sesun, i kako da feniram kosu i učvrstim je lakom, umesto da je stalno uplićem u pletenicu koja mi visi niz leđa. Tes Karter, prava plavooka plavuša, koja će mi te godine preobraziti u nešto podnošljivo. A poslednjeg dana petog razreda, kad je mama objavila da je prihvatila posao u Nju Džerziju, Tes i ja smo iz glasa plakale i jecale, zaklele se da ćemo svakog dana pisati jedna drugoj na papiru za pisma s dizajnom Helou Kiti, koji smo zajedno odabrale u *Holmarku* – i mada će se pisma s vremenom prorediti, ponovo ćemo se sastati, srećnom slučajnošću, u Njujorku, na koledžu Barnard. Moje prvo američko prijateljstvo trajaće ceo život.

Jona je dugo bio na pregledu u ordinaciji. Kad je izašao, lice mu je bilo crveno i brzo je platio na prijemnom pultu,

novčanicama iz debelog svežnja gotovine koji je uvek nosio u džepu. „Je li sve u redu?“, upitala sam.

„Slušaj“, rekao je. „Da ti kažem nešto. Doktori ne rade ništa. Nikad mi nijedna gospođa nije rekla da se nakašljem, a onda mi stisnula prokleta jaja!“

Nasmejala sam se. Ponekad je zabavan ovaj Jona, pomislila sam.

Pošao je na odmor s nama tog prvog leta. Lusija i ja smo volele da leti iznajmimo seosku kuću na Kejp Kodu, s nekoliko prijatelja. Ja sam pozvala Tes, koja je došla iz grada sa svojim novim dečkom, pa su bili puni poleta i stalno razrogačenih očiju od oduševljenja. Jona je pozvao svog strica Lea, koji je živio iznad radnje i vodio knjige. „*Avokado*“, prošaptala je Lusija, a ja sam ga, kad sam otišla po njega na autobusku stanicu, odmah prepoznala. Stric Leo je bio nizak i zdepast, širok pri dnu umesto pri vrhu, i nosio je okrugle naočari bez rama i kipu*, koja mu je prekrivala najveći deo kose. Sećam se da je imao nesrećno debela stopala.

„Dakle, *ti* si sestra“, rekao je. Odmerio me je od glave do pete. „Gde živiš, sestro?“

„U Providensu“, odgovorila sam.

„U *Providensu*?“ Glasno se nasmejao.

Ocenila sam ga kao prostaka. Zaista mi je nedostajao Njujork, ali nakon mamine treće remisije, konačno sam napustila bezličnu firmu za konsalting u centru grada, u kojoj sam radila sedam godina, i preselila se u Providens, da učestvujem u implementaciji novog strateškog plana za jednu umetničku fondaciju. „A čime se *baviš*?“, upitao me je stic Leo, a

* Kapica koju nose ortodoksni Jevreji. (Prim. prev.)

ja sam objasnila da uglavnom upravljam njihovim finansijama. „Aha“, odvratio je. „Znači umeš s novcem. Ide ti matematika.“ Klimnuo je glavom i pogledao me s poštovanjem.

Otišli smo na plivanje. Jona i stric Leo su se žalili da je suviše hladno. „*Hof Dor!*“, kazao je Jona. „E to je prava plaža!“ Glasno je pričao o njihovim kućama u Haifi i Jerusalimu, kako su bile uređene antikvitetima, a stric Leo o tome kako biznis cveta i kako će uskoro kupiti novu nekretninu u Vili-jamsburgu i proširiti radnju. „Ovo je Amerika!“, rekao je Jona. „Slušaj, znate li za *prava na vazduh*?“

„Prava na vazduh?“, rekla je Tesa.

„Pohlepni japijevski preduzimači“, rekao je Jona. „Žele da na uglu ulice izgrade luksuznu stambenu zgradu od dvanaest spratova, tamo gde je sad parkiralište. U našem kraju su dozvoljene zgrade s najviše šest spratova; oni hoće više. A ja imam samo četiri. Naravno, mogu da kupe dva sprata moga vazduha!“ Nasmejao se odbijajući kolutove plavog dima.

„Dva miliona dolara!“, rekao je stric Leo, pa smo svi bacali koske.

„Moja žena više nikad neće morati da radi!“, rekao je Jona i zgrabio Lusiju oko tankog struka.

Misliš da poznaješ moju sestru, pomislila sam. Moja sestra voli svoj posao. Nju ne zanima da bude bogataška supruga. Ovaj Jona je arogantan, pomislila sam.

Te večeri nam je ispekao na roštilju tone košer pilećih grudi i krompira. „Košer piletina je najbolja piletina“, rekao je.

„Mnogo paprike“, kazao je stric Leo, a mi smo svi mrmljali kako je zaista veoma ukusno i odlično začinjeno. Posle večere smo se smestili na trem zaštićen paravanima s mrežicom, gde sam iznela veliku torbu punu slikarskih platana i tuba akrilne boje. U detinjstvu mi je to bila glavna zabava – sati i sati zadubljenosti u boje i tekstone na uredjenim papirima od

trideset sa četrdeset pet centimetara, na kojima sam eksperimentisala debelim slojevima boje. Ponekad smo Lusija i ja igrale lude osmice* ili kineski šah. Ponekad sam učila Lusiju matematiku kao što je naša majka učila mene – tako što bih je uzela na krilo i tražila da izračuna koliko ima pilića, a koliko svinja u seoskom dvorištu, ako zajedno imaju osamnaest nogu i šest glava.

Izvukla sam platno sa suncokretima, koje sam naslikala prethodnog leta. „Dži!“, rekao je Jona. „Divno je.“

„Diiiiivnooooo“, kazala je Lusija. „Dži je oduvek bila umetnica.“

Pocrvenela sam.

„Moraš da okačiš svoje slike u galeriji“, rekao je.

„U kakvoj galeriji?“, odgovorila sam.

„Napravićemo galeriju u kafeu u radnji“, odgovorio je.

Znači, sad misliš da se razumeš i u umetnost, pomislila sam.

„Možda bi trebalo nešto da naslikaš“, kazala sam. „Hoćeš da slikaš?“

„Aha!“, odgovorio je. Priznajem da je bio poletan; Lusija je to volela kod njega.

Posmatrala sam ih kako istiskuju velike količine plave i žute boje na kartonske palete. „Patak“, kazala je Lusija. „Naslikaću tebe patka.“ „Gusko!“, rekao je Jona. „Lusi Gusi, naslikaću tebe gusku.“ Umešao je moju četkicu od veveričje dlake u gustu lepljivu masu na paleti, a ja sam se lecnula. Kad je završio, guska je bila žuta lopta što stoji na tankim narandžastim štapićima, usidrena trouglastim zelenim blokovima koji su mi ličili na stopala strica Lea. Lusijina patka je bila blatnjavomrka, s jednim narandžastim krilom. „Patak

* Igra kartama. (Prim. prev.)

i guska!“ Sva je sijala. „Mi smo patak i guska!“, rekao je Jona, sav ozaren, pa su plesali po kući i ljubili se.

Zabavljao je naše prijatelje, pušeci do kasno u noć. Kašljala sam u krevetu. Uz zujanje komaraca, čula sam kako stric Leo pripoveda priče o detinjstvu u Moskvi, o tome kako je jeo bajat hleb i gulaš, hladnu čorbu od cvekle. Pričali su i o Izraelu, o vremenu kad su služili u izraelskoj vojsci. Zamisljala sam Jonu obučenog u maskirnu uniformu, kako uči da napuni pušku, da deaktivira granatu, kako živi u limenoj baraci, o redovima betonskih bunkera što se ocrtavaju na prašnjavom horizontu. Nisam znala ništa o Moskvi, ni o Izraelu, niti o izraelskoj vojsci.

„Sećaš se šatora?“, rekao je stric Leo. U pustinjском mraku je bilo hladno. Dozvolili su im da donesu svoje jastuke, pa su ih snažno stezali, kao dečaci ispunjeni čežnjom za kućom. Šalili su se na račun Pashe, macesa*, koji im je teško pado na želudac, pa nisu mogli da zaspe po celu noć i mučio ih je zatvor.

Te noći sam saznala da je Jona prošao obuku za snajperistu, da je izgubio ruku kad je pokušao da skloni telo palestinskog dečaka s puta IDF tenku.

Ujutru sam sedela na prednjem tremu, u svojoj drvenoj stolici za terasu, i čitala knjigu, dok su Lusija i on dah-tali i stenjali gore na spratu. Želela sam da mi bude drago što su srećni.

U jesen, pozvao me je jednog dana. Inače nikad nije zvao.

* Beskvasni hleb koji Jevreji jedu na Pashu. (Prim. prev.)